erga cultum diuinum:& ideo incaluit ignitis ſpiculis inimici, vt proinde febrire cenſeatur. Apparet autem, ꝙ præcedentibus ſanctis poſtquàm carnis exuerunt amictum populus fuit curæ. vnde legitur in Machabæis poſt mortem Hieremiæ. Hic eſt Hieremias Propheta Dei, qui plurimum orat pro populo: Abraham igitur obſecrat adiuuari a Saluatore populum infirmum, & quidem poteſtatis verbum de Chana prodit, vbi dictum eſt: Filius tuus viuit. Sed verbi efficacia in Capharnaū agitur. nam ibi filius Reguli curatus eſt, quaſi in agro conſolationis morans, quod ſignificat genus quoddam debilium: non tamen omnino fructibus priuatorum. Illud autē. {Niſi ſigna, & p̄digia vi. nō cre.} dictum illi refertur ad multitudinem filiorum ſuorum, & ad ipſum quodāmodo: ſicut enim Ioannes expectabat datum ſibi ſignū .ſ. ſuper quē videris ſpiritum deſcendentem, ſic & p̄ mortui ſancti aduentum Chriſti in carnē, & ſignis & prodigiis manifeſtandum expectabant. Habebat autem hic Regulus non ſolum filium, ſed etiam ſeruos, per quos ſignificatur maneries quædam minus bene & infirme credentium, nec a caſu hora ſeptima deſeruit filium febris: nam ſeptenarius numerus eſt quietis. ALCVI. Vel quia per ſeptiformem ſpiritum eſt omnis remiſſio peccatorum. Septenarius enim in tria & qua-
Hom.13. tuor diuiſus ſignificat ſanctam Trinitatem, in quatuor anni temporibus, in quatuor mundi partibus, in quatuor elementis. ORI. Poſſunt quoque ſignificari duo aduentus Chriſti verbi ad animā primus quidem ex facto vino præbens animæ gaudium ſpirituale, uiuit ſecundus vero, omnes languoris ac mortis reliquias amputans. THEO. Regulus autem eſt omnis homo: homo non ſolum quia regi vniuerſorum propinquus exiſtit ſecundum animam, ſed quia & ipſe ſuper omnia principatum ſumpſit, cuius filius, ideſt mens febricitat voluptatibus prauis & deſideriis. Accedit autem ad Ieſum & deprecatur vt deſcendat, ideſt vt condeſcenſu miſericordiæ vtatur, & parcat peccatis priuſquam a voluptatum infirmitate mortificetur. Sed dominus dicit: {Vade,} ideſt profectum continuum circa bonum oſtendas, & tunc filius tuus viuet. Si autem ambulare ceſſaueris, mortificabitur tibi intellectus circa boni operationem. I

deſcendente, ſerui occurrerunt ei, & nuntiauerunt dicētes, quia filius eius viueret. Interrogabat ergo horam ab eis, in qua meli⁹ habuerat. Et dixerunt ei, quia heri hora ſeptima reliquit eum febris. Cognouit ergo pater, quia illa hora erat, in qua dixit ei Ieſus, filius tuus viuit, & credidit G ipſe, & domus eius tota. Hoc iterum ſecundum ſignum fecit Ieſus, cum veniſſet a Iudæa in Galilæam.

CAP. V.

Poſt hæc erat dies feſtus Iudæorum, & aſcendit Ieſus Hieroſolymam. Eſt autem Hieroſolymis probatica piſcina, quę cognominatur hebraice Bethſaida quinque porticus habens. In his iacebat multitudo magna languētium, H cæcorum, claudorum, aridorū, expectantium aquæ motum. Angelus autem domini deſcendebat ſecundum tempus in piſcinam, & mouebatur aqua. Et qui prior deſcendiſſet in piſcinam poſt motionem aquæ ſanus fiebat a quacumque detinebatur infirmitate. Erat autem quidā homo ibi triginta & octo annos habens in infirmitate ſua. Hunc cum vidiſſet Ieſus iacentem. & cognouiſſet quia iam multum tempus haberet, dicit ei: Vis ſanus fieri? Reſpondit ei languid⁹: Domine, hominem non habeo, vt cum turbata fuerit aqua mittat me in piſcinam. Dum venio enim ego, alius ante me deſcendit. Dicit ei Ieſus: Surge, tolle grabatū tuum, & ambula. Et ſtatim ſanus factus eſt hō ille. & ſuſtulit grabatū ſuum, & ambulabat. Erat aūt ſabbatum in die illo. Dicebant ergo Iudæi illi qui

CAP. V.

Lib.4.c.10. AVG. de Con. Euange. Poſt miraculum in Galilæa factum: inde Hieroſolymam redit. Vnde dicit. {Poſt hæc erat dies feſtus Iudæorum, & aſcendit Ieſus Hie-
Hom.35. roſolymam. CHRY. Mihi videtur, ꝙ erat dies feſtus Pentecoſtes: aſcendit autem Ieſus Hieroſolymam ſemper in diebus feſtis, vt cum eis dies feſtos faciens non videatur legi contrarius, & ob hoc multitudinem ſimplicem per ſigna, & doctrinā attrahat: maxime enim in diebus feſtis hi qui iuxta poſiti erant, concurrebant. Sequitur: {Erat autem Hiero. pro piſci. quæ cogno. hebra. Bethſa. quinque por. habēs. ALCVI. Probaton græce, ouis dicitur, probatica ergo piſcina pecuaria dicitur, vbi Sacerdotes
Ho. eadem. cadauera hoſtiarum abluebant. CHRY. Decebat quidē baptiſma dari peccata purgans, cuius imago præſcripta fuit in piſcina, & in aliis pluribus: & primum quidem dedit Deus aquam expurgantem corporum ſordes, & inquinationes non exiſtentes, ſed opinatas, puta eas quæ a morbo, & quæ a lepra, & quæ ab aliis talibus: deinde infirmitates diuerſas, p̄ quas facit ſolui. vnde ſequitur. {In his iace. mul. mag. lang. cæco. clau. & ari. expe. aquæ motum. Volens enim Deus propinquius adducere ad baptiſmi donum: non adhuc inquinamenta ſolum mundat. Sed etiam ægritudines ſanat: ſicut enim miniſtri, qui prope regem ſunt: his qui ſunt a longe clariores ſunt: ita & in figuris fit. Non autem ſimpliciter

F ſanabat aquarum natura: ſemper enim hoc fieret, ſed in Angeli deſcenſione. vnde ſequitur: {Angelus autem domini deſcendebat ſecundum tempus in piſcinam, & mouebatur aqua.} Sic enim & in baptizatis non ſimpliciter aqua operatur, ſed cum ſpiritusſancti acceperit gratiam: tunc omnia ſoluit peccata. Angelus enim deſcendens turbabat aquam & ſanatiuam imponebat virtutem, vt diſcant Iudæi quoniam multo magis Angelorum dominus omnes ægritudines animę ſanare poteſt. ſed tunc quidem infirmitas impedimentum volenti curari fiebat. Subditur enim: {Et qui prior deſcendiſſet in piſcinam poſt motionem aquæ, ſanus fiebat a quacumque detinebatur infirmitate.} Nunc autem vnuſquiſque accedere poteſt. non enim Angelus eſt, q turbat aquā: ſed Angelorum dominus, qui omnia operatur. ſed etſi orbis terrarū vniuerſus veniat, gratia non conſumitur, ſed ſimilis manet. ſicut enim ſolares radii per vnamquamque illuminant diem, & non conſumuntur, neque a multa largitione minor fit Solis lux, ita & multo amplius ſpiritusſancti actio in nullo minuitur a multitudine eorum, qui potiuntur ea. Hoc autem fiebat. vt vnus tantum poſt motionem aquæ ſanaretur, vt qui didicerant quoniam in aqua infirmitates corporis ſanabantur, in hoc per multum tēpus exercitati, facile crederent quod & ægritudines animæ aqua ſanare poſſet. AVG. Plus eſt autem, quod Chriſtus vita ſanauit animarum, quam quod ſanauit languores corporum moriturorum: ſed quia Trac.17.
ipſa anima non eum nouerat, a quo ſananda erat, & oculos habebat in carne, vnde facta corporalia videret, & nondum habebat in corde, vnde Deum latenter cognoſceret, fecit quod videri poterat, vt ſanaretur vnde videri non poterat. Ingreſſus eſt locum, vbi iacebat multitudo languentium, de quibus elegit vnum, vt ſanaret, de quo ſubditur. {Erat autem quidam homo ibi triginta &
I octo annos habens in infirmitate ſua.} CHRY. Non autem con Hom.36.
feſtim eum a principio ſanauit, ſed primum eum familiarem ſibi facit per interrogationem futuræ fidei faciens viam. Non autem expetit fidem, vt in cæcis fecit dicens. Creditis quia poſſum hoc facere? quia hic nondum nouerat eum manifeſte quis eſſet. Nam illi quidem ex aliis eius virtutem cognoſcentes, conuenienter hæc audierant. Alii vero nondum eum cognoſcentes, ſed per ſigna eum cognituri poſt miracula requiruntur de fide. vnde ſequitur. {Hunc cum vidiſſet Ieſus iacentem, & cognouiſſet, quia multum iam tempus haberet, dicit ei: Vis ſanus fieri?} Non hoc quærit, vt diſcat: hoc enim ſuperfluum eſſet, ſed vt oſtenderet iſtius patientiam, qui triginta & octo annos habens, per vnumquemque annum eripi ab ægritudine expectans, aſſidebat, & non deſiſtebat. Et vt cognoſcamus propter quam cauſam dimittens alios, ad hunc venit, & non dicit. Vis, te curabo? nondum enim aliquid magnum imaginabatur ille de Chriſto. non autem turba-
K tus eſt ad interrogationem, neque dixit, iniuriari mihi uenisti, quando interrogas ſi volo ſanus fieri, ſed manſuete reſpondet. Sequitur enim. {Reſpondit ei languidus: Domine, hominem nō habeo, vt cum tur. fu. aqua mit. me in piſci. dū venio enim ego, alius ante me deſcendit.) Non nouerat quis eſſet, qui interrogabat, neque quòd curaturus eſſet eum. Opinabatur autem fortaſſe vtilem ſibi fore Chriſtum ad mittendum eum in aquam. ſed Chriſtus oſtendit, quòd verbo omnia poteſt facere. vnde ſequitur. {Dicit ei Ieſus: ſurge, tolle grabatum tuum & ambula.} AVG. Tria Ibidem
dixit, ſed ſurge, non operis imperium fuit, ſed operatio ſanitatis. Sano autem duo imperauit: Tolle grabatum tuum, & ambula, CHRYSOSTOMVS: Intuere diuinæ ſapientiæ ſuperabundantiam, non ſolum ſanat, ſed & lectum portare iubet, vt & credibile faceret miraculum, & nullus exiſtimet phantaſiā eſſe quod factum eſt. Non enim niſi certiſſime, & vehementer compacta

compacta eſſent membra, lectulum ferre poſſent. Audiens autem A languidus, quoniam cum poteſtate & velut iubens dixit. Surge tolle grabatum tuum, non deriſit dicens. Angelus deſcendit & turbat aquam, & ſolum vnum curat. Tu autem homo exiſtēs ex ſolo pręcepto, ſperas te magis angelis poſſe: ſed audiuit & non diſcredidit ei qui iuſſit, & ſanus factus eſt, vnde ſequitur. {Et ſtatim ſan⁹ factus eſt homo, & ſuſtu. graba. ſu. & ambulauit.} BEDA. Multum quippe inter ſanationem domini, & quæ a medicis infertur diſtare probatur, hæc videlicet voce iubentis & mox impletur. Illa vero per multa temporis interualla aliquoties perficitur.

ſanatus fuerat. Sabbatum eſt, nō licet tibi tollere grabatum tuū. Reſpondit eis. Qui me ſanum fecit, ille mihi dixit, tolle grabatū tuum & ambula. Interrogauerunt ergo eum. Quis eſt ille homo qui dixit tibi, tolle grabatū tuum & ambula? Is autem qui ſa B nus fuerat effectus, neſciebat qs eſſet. Ieſus enim declinauit a turba conſtituta in loco.

b Poſtea inuenit eum Ieſus in templo & dixit illi, Ecce ſanus factus es, iam noli amplius peccare, ne deterius tibi aliquid cōtingat. Abiit ille homo & nun-

Hom. 36. CHRY. Igitur mirabile quidem eſt hoc, quæ autem ſequentur multo maiora erunt. nam in initio quidem nullo moleſtante ſuaderi non ita mirabile eſt, ſicut quod poſt inſanientibus Iudæis & accuſantibus, Chriſto obediuit, vt oſtendit euangeliſta conſequēter dicens: {Erat autem ſabbatum in illo die: dicunt ergo Iudæi illi qui
Tracta.17 ſanus fuerat factus, ſabbatum eſt, non li. ti. tol. graba. tuum.} AVG. Non calumniabantur domino, quia ſanum fecerat ſabbato, quaſi eis reſpondere poſſet, quia ſi cuiuſquam iumentum in puteum cecidiſſet, vtique die ſabbati erueret illud & ſaluaret: ſed qui portabat grabatum ſuum: quaſi dicāt, ſi ſanitas non erat differenda, nunquid & opus fuerat imperandum? ſed ille authorem ſanitatis ſuæ obiiciebat calumniatoribus. vnde ſequitur, {Reſpondit eis, qui me ſanum fecit ille mihi dixit: Tolle grabatum tuum & ambula.} q.d.
Hom.16. quare nō acciperem iuſſionem a quo acceperam ſanitatē? CHRY.
Nimirum ſi malignari vellet, poterat dicere: Si crimen eſt, accuſate C eum qui iuſſit & deponam lectulum: ſed & curationem vtique occultaſſet. Etenim ſciebat non ita eos id reprehendere ex ſabbati ſolutione, ſicut ex infirmitatis ſanatione: ſed neque hoc occultauit, neque veniam petiit: ſed clara voce beneficium confeſſus eſt, illi vero maligne interrogauerunt, vnde ſubditur. {Interrogauerūt ergo eum: quis eſt ille homo qui dixit tibi: Tolle grabatum tuum & ambula? Non dicunt: Quis eſt qui fecit te ſanum: ſed in medium inducunt id quod tranſgreſſio æſtimabatur. Sequitur: {Is autem qui ſanus fuerat effectus neſciebat quis eſſet, Ieſus autē declinauit a tur. conſti. in loco.} Et primum quidem vt eo abſente teſtimonium inſuſpicabile fieret. Qui enim adeptus fuerat ſanitatem idoneus erat beneficii teſtis. demum vt non plus faceret furorem illorum accendi. Solus enim viſus eius cui inuidetur, non paruam inuidentibus immittit ſcintillam, propterea diſcedens, permiſit ab ipſis ſuum factum examinari. Quidam eſtimant hunc paralyticum eſſe eū qui D in Matthæo poſitus eſt: ſed non eſt. Ille enim multos habebat ſui curam habentes & eum ferentes, hic autem nullum. Sed & locus vtro
Trac.17. runque diuerſus eſt. AVGV. Si quidem mediocri corde & humano ingenio conſideremus hoc miraculum facientem, qđ ad pietatem pertingit non magnum aliquid fecit, & quod ad benignitatē parum fecit. Tot iacebant, & vnus curatus eſt, cum poſſet vno verbo omnes erigere. Quid ergo intelligendū eſt, niſi quia poteſtas illa & bonitas magis agebat quid animæ in factis eius pro ſalute ſempiterna intelligerent, q̃ quid pro temporali ſalute corporis mererentur? In illis enim factis quicquid tēporaliter ſanatū eſt, in membris mortalibus in fine defecit, anima quæ credidit, ad vitam æternam tranſitum fecit. Piſcina illa & aqua illa populum mihi videtur ſignificaſſe Iudæorū, ſignificari enim populus nomine aquarū
In 5.c.Ioa. aperte nobis indicat Apocalypſis Ioannis. BEDA. Bene autem piſcina probatica fuiſſe deſcribitur. Ille enim populus ouis nomine ſignificatur ſecundum illud Pſalmi: Nos populus tuus & oues
Tract.17 gregis tui. AVG. Aqua ergo illa, ideſt populus ille quinque libris Moyſi tanquam quinque porticibus claudebatur: ſed illi libri E prodebant languidos non ſanabant. Lex enim peccatores conuincebat, non abſoluebat. BEDA. Denique multa genera languentium in eadem incurrunt, cæci ſcilicet, qui ſcientiæ lumine carent, claudi, qui ad ea quę iubentur implenda, vires non habent. Aridi,
Tract.17. qui ſupernę dilectionis pinguedine carent. AVG. Venit autem Chriſtus ad populum Iudæorum & faciendo magna. docendo vtilia turbauit peccatores, ideſt aquam præſentia ſua, & excitauit ad paſſionem ſuam: ſed latens turbauit. Si enim cognouiſſent, nunquā gloriæ dominum crucifixiſſent. Subito enim videbatur aqua turbata, & a quo turbabatur non videbatur. Deſcendere ergo in aquā turbatam, hoc eſt humiliter credere in domini paſſionem. Ibi ſanabatur vnus, ſignificans eccleſiæ vnitatem, poſtea quiſquis veniret non ſanabatur, quia quiſquis præter vnitatem fuerit, ſanari nō poterit: veh illis qui oderunt vnitatem, & partē ſibi faciunt in hominibus. Habebat autem xxxviij. annos in infirmitate, qui ſanatus eſt. Hic enim numerus ad languorem pertinet, magis quàm ad ſa-

A nitatem. Quadragenarius enim numerus ſacratus, nobis in quadam perfectione commendatur, quia lex in decem præceptis data eſt, & prædicanda erat per totum mundum, qui quatuor partibus commendatur. Denarius autem per quatuor multiplicatus ad quadragenarium peruenit, vel quia per euāgelium quod quatuor libros habet, impletur lex. Si ergo quadragenarius numer⁹ habet perfectionē legis, & lex non impletur niſi ī gemino p̄cepto charitatis, quid miraris, quia languebat qui 40. min⁹ duos hēbat? neceſſari⁹ erat illi homo ad ſanitatē. Sed homo ille, qui & deus eſt, & quia illum iacentem duobus minus inuenit, quia duo quædam iubendo, quod minus erat impleuit. In duobus enim domini iuſſis duo præcepta ſignificata ſunt charitatis. Dei dilectio prior eſt ordine præcipiendi, proximi autem dilectio prior eſt ordine faciendi. Dicit ergo. {Tolle grabatum tuum.} quaſi diceret, Cum eſſes languidus portabat te proximus tuus: ſanus factus es, porta proximum tuum. Dicit etiam {Ambula.} Sed quo iter agis niſi ad dominum deum tuum? BEDA. Quid enim eſt dicere. Cap.5.numero 30.
{Surge & ambula,} niſi a torpore & ignauia in quibus prius iacebas erigere, & in bonis operibus proficere ſtude? Tolle grabatū tuum, ideſt, proximum tuum a quo portaris, & ipſe patienter tolera. AVGVSTIN. Porta ergo eum cum quo ambulas, vt ad eum peruenias cum quo manere deſideras. Ille autem nōdum Ieſum nouerat, quia & nos credimus in eum, quem nō videmus, Trac.17.
& ut non videatur declinata turba. Quadam ſolitudine intērionis vr̄ deus, turba ſtrepitum habet, viſio iſta ſecretum deſiderat. b ¶ CRYSOSTO. Curatus homo non ſeceſſit ad nundinas, neque voluptati, aut vanæ gloriæ dedit ſeipſum, ſed in tēplo conuerſabatur, quod maxime religionis eſt ſignum, vnde dicitur. {Poſtea inuenit eum Ieſus in templo.} AVGVST. Dominus quidem Ieſus, & in turba eum videbat & in tēplo. Ille autem Tract.17.
languidus Ieſum in turba non agnoſcit, in templo agnoſcit in loco ſacrato. ALCVINVS. Quia ſi gratiam conditoris cognoſcere volumus, & ad eius viſionem venire, fugienda eſt turba cogitationum & affectuum prauorum, declinanda ſunt prauorum conuenticula, fugiendum eſt ad templum, vt noſipſos templū dei ſtudeamus facere, quos deus inuiſere & in quibus manere dignetur. Sequitur. Et dixit illi. {Ecce ſanus factus es iam noli amplius peccare, ne deterius tibi aliquid contingat. CHRYSOSTO. Hom.37.
Vbi prius diſcimus ꝙ ex peccatis ei nata eſt hæc ægritudo, quia D enim ſæpius animam in nobis ægrotantem inſenſibiliter habemus, corpus autem & ſi paruam ſuſceperit lęſionē, omne facit ſtudium vt ab infirmitate liberemur. Propterea Deus punit corpus pro his quæ anima deliquit: ſecundo vero ꝙ verus eſt gehennæ ſermo: tertio ꝙ longum eſt & infinitum ſupplicium. Dicunt .n. quidam. Numquid quia in breui temporis momento adulteratus ſum, immortaliter crucior? vide ꝙ hic tanto tempore pro peccatis cruciabatur, non enim temporis menſura peccata iudicantur, ſed ipſa delictorum natura. Cum his autem & illud diſcimus, ꝙ ſi grauem ſuſtineamus pœnam pro prioribus peccatis, deinde in eadem inciderimus, grauiora patiemur, & hoc decenter, qui enim neque ſupplicio factus eſt melior vt inſenſibilis de reliquo & contemptor, ad maius ducetur tormentum, ſi autem hic non omnes pro peccatis torquentur, non cōfidamus. Nihil enim nos hic pati pro peccatis ſignum eſt maioris illic futuri ſupplicij, non autem omnes ægritudines ſunt ex peccatis, ſed plures. Quędam enim & a pigritia fiunt, quædam propter probationem, ſicut in Iob, ſed propter quid paralytico huic Chriſtus de peccatis mentionem fa- E cit? Quidam huic paralytico detrahētes, dicūt eum Chriſti fuiſſe accuſatorem, & propter hoc hæc audiſſe, quid igitur dicent de paralytico qui eſt apud Matthæum? etenim & illi dictum eſt. Dimittuntur tibi peccata tua, neque etiam Chriſtus hunc incuſat de præteritis, ſed ad futurum eum munit ſolum. Alios igitur curans peccatorum non meminit, quia his paralyticis ex peccatis ægritudines ſunt factæ, aliis autem ex infirmitate naturali, vel per hos reliquos omnes admonet. Cum his autem & illud eſt dicere, quoniam multam vidit ineſſe animæ huius patientiam, & vt valentem ſuſcipere admonitionem eum admonet. Tribuit autem ſignum ei propriæ deitatis, dicendo enim. Non amplius pecces, oſtendit ſe ſcire omnia quæ ab eo facta erant delicta. AVGVS. Tract.17.
Nunc autem ille poſtea quàm vidit Ieſum, & cognouit eum authorem ſalutis ſuæ, non fuit piger in euangelizando quem viderat, vnde ſequitur. {Abijt ille homo & nunciauit Iudæis, quia Ieſus erat qui fecit eum ſanum. CHRYSOSTO. Non ita Hom.17
inſenſibilis erat, vt poſt tantū beneficium & admonitionem maligna